

હ્યૂમન ટિસ્ચૂ ઓથોરિટિ જીવંત દાતાઓના પ્રત્યારોપણ વિષે માહિતી

ટ્રેન્સપ્લાન્ટ્સ (પ્રત્યારોપણ) માટે મોટા ભાગના અવયવો કે અંગ (ઓર્ગન) મૃત્યુ પામેલ લોકો દ્વારા અર્પિત (ડનેટેડ) કરવામાં આવે છે, પણ દર વર્ષે વધારે અને વધારે લોકોને જીવંત દાતાઓ (લિવિંગ ડોનર) તરફથી અવયવ કે અંગ મળે છે. જો તમે કોઈ એક પ્રત્યારોપણ માટેના જીવંત દાતા તરીકે વિચાર કરતા હો તો, આ પત્રિકા તમને માહિતી પૂરી પાડશે. તે માહિતી - વિગતો આપે છે :

- જીવંત દાતાઓના પ્રત્યારોપણ વિષે કાનૂન (ઘ હ્યૂમન ટિસ્ચૂ એક્ટ 2004) અને જે સંસ્થાઓ આવા પ્રત્યારોપણનું નિયંત્રણ કરતા હોય તેની ભૂમિકા (ઘ હ્યૂમન ટિસ્ચૂ ઓથોરિટિ);
- દાતા (ડોનર) અને જે વ્યક્તિને ટ્રેન્સપ્લાન્ટની જરૂર હોય (મેળવનાર), તેઓ ટ્રેન્સપ્લાન્ટ કે પ્રત્યારોપણ સાથે આગળ વધે તે પહેલાં આકારણીવાળી કાર્યવાહી મારફતે તેઓને પસાર થવાની જરૂર રહે;
- કોણ જીવંત દાતા બની શકે; અને
- કોઈ મહત્વપૂર્ણ અવયવ કે અંગ અર્પિત કરવા અથવા મેળવવા માટે [દા.ત. મૂત્રપિંડ (કિડની) અથવા લિવરનો (પિતાશયનો) ભાગ] કેવી રીતે કાયદેસરની સંમતિ (અથવા પરવાનગી) આપવી.

તમને મળેલ બીજી બધી માહિતી સંગ્રાથે આ પત્રિકાનો અભ્યાસ કરવાનું અગત્યનું હોય છે. તે રીતે, જીવંત દાતા અને જે વ્યક્તિને અવયવ મળતું હોય તે બન્ને માટે શું સમાવિષ્ટ થાય છે તે વિષે તમને સંપૂર્ણ માહિતી મળશે.

હ્યૂમન ટિસ્ચૂ ઓથોરિટિ એ શું છે ?

જાહેર જનતા સાથે સલાહમંત્રણા કર્યા બાદ, સરકારે ટ્રેન્સપ્લાન્ટ કે પ્રત્યારોપણ સંબંધીત કાનૂનને અદ્યતન કર્યો છે. આ નવો કાનૂન - કે જેને ઘ હ્યૂમન ટિસ્ચૂ એક્ટ 2004 (HT Act) કહેવામાં આવે છે - તે સારા કે સંતોષકારક પ્રથા કે વ્યવહારમાં થતા સુધારાઓનું પરાવર્તન કરાવી ખાતરી કરે છે કે પ્રત્યારોપણ માટે કેવી રીતે યોગ્ય સંમતિ આપવામાં આવે તેની લોકો પાસે માહિતી હોય.

અમે એટલેકે હ્યૂમન ટિસ્ચૂ ઓથોરિટિએ, HT Act વિષે માર્ગદર્શન અને સલાહ પૂરી પાડવા રચના કરી અને ખાતરી કરીએ છીએ કે લોકો તેને અનુસરે. અમે જે પદ્ધતિને યોગ્ય સ્થાનમાં મૂકી છે તેમાં આત્મવિશ્વાસમાં વૃદ્ધિ કરી અને આ વિસ્તાર-ક્ષેત્રમાં અમે દરદીઓ, કુટુંબ-પરિવારો અને ઘંઘાદારીઓને સપોર્ટ (સમર્થિત) કરવાનો લક્ષ્ય રાખીએ છીએ. અમે સામાન્ય સભ્યો (ઘંઘાદારી રસ વગરના સભ્યો) અને ઘંઘાદારી સભ્યોના બનેલ છે કે જેમાં સીનિઅર ટ્રેન્સપ્લાન્ટ સ્પેશ્યલીસ્ટનો (વિશેષજ્ઞ) સમાવેશ થાય છે.

નવા કાનૂનના ભાગરૂપે, અમે અથવા અમારા નિમણૂક થયેલ પ્રતિનિધિ- કે જેમને ઈન્ડિપેન્ડન્ટ એસેસર કહેવામાં આવે છે - તેઓએ જીવંત દાતાઓને સમાવિષ્ટ કરતી બધીજ પ્રત્યારોપણની શસ્ત્રક્રિયાને (ટ્રેન્સપ્લાન્ટ ઓપરેશન્સ) મંજૂર કરવાની જરૂર પડશે. આ કોઈ એક એવી હકીકત હશે કે જેમાં જે વ્યક્તિને તે મળતું હોય તેની સાથે દાતાને સગાઈ - સંબંધ છે અથવા નથી.

શા માટે જીવંત દાતાઓ ટ્રેન્સપ્લાન્ટ કે પ્રત્યારોપણ કરે છે ?

જ્યારે મૂત્રપિંડ (કિડની), હૃદય, ફેફસાઓ, લિવર (પિતાશય) અથવા પેંક્રિઅસ (સ્વાદુપિંડ) જેવા મહત્વના અવયવો નિષ્ફળ જઈ અને જીવંતને ભયમાં મૂકે તેવી બીમારીઓ કરે ત્યારે ઓર્ગનની નિષ્ફળતા પ્રગટ થાય છે. આવા નિષ્ફળ પામેલ અવયવવાળા ઘણા લોકો ટ્રેન્સપ્લાન્ટની પસંદગી કરતા હોય છે, દર વર્ષે જીવંત દાતાઓ (લિવિંગ ડોનર) તરફથી વધારે અને વધારે લોકોને પ્રત્યારોપણમાંથી લાભ મળતો હોય છે.

ઘણીવખત જીવંત દાતાઓ તરફથી મૂત્રપિંડ (કિડની) અર્પિત કરવામાં આવે છે, અને ઘણુ કરીને આવા પ્રત્યારોપણ ખૂબજ સફળ રહેતા હોય છે. મૂત્રપિંડ અર્પિત કરવામાં દાતા માટે જોખમ ઓછુ હોય છે અને દાતાઓ તેમનું ઓર્ગન (અંગ) અર્પિત કરે તે પહેલાં દાતાઓની સંપૂર્ણ આકારણી કરવાથી તેમાં ઘટાડો થાય છે. આમ છતાં પણ, મૂત્રપિંડ અર્પિત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ શસ્ત્રક્રિયાનો સમાવેશ થાય છે, અને શસ્ત્રક્રિયાનુ આયોજન કરતા પહેલાં આ હકીકતને પૂરેપૂરી અવશ્ય સમજવી જોઈએ. જો કોઈ મૂત્રપિંડના દાતા તરફથી પ્રત્યારોપણનુ પહેલેથી આયોજન કરી શકાય તો, આ દાતા અને મેળવનાર, એમ બન્નેને શ્રેષ્ઠ પરિણામ ઓફર કરે છે, કે જેથી મેળવનાર ડાયલિસિસવાળી (અપોહન) સારવાર ટાળી શકે. જે કોઈ વ્યકિતની આકારણી તંદુરસ્ત તરીકે કરવામાં આવી હોય, અને જેઓ મૂત્રપિંડ અર્પિત કરવા અનુકૂળ હોય, તેઓના આરોગ્ય ઉપર લાંબા સમય ગાળે કોઈ અસર થતી નથી.

ઘણુ કરીને જીવતા લોકો બીજા અવયવો કે ઓર્ગન્સ અર્પિત કરતા નથી હોતા, પણ અવારનવાર લોકો તેઓના લિવર (પિતાશય), ફેફસાઓ અથવા બાવલના ભાગનો પ્રત્યારોપણ માટે અર્પિત કરવા પસંદ કરે છે. આવા અવયવનું અર્પિત કરવાનુ ખૂબજ ગૂંચવણભરેલ હોય છે, અને દાતાઓને થતા જોખમ- ભયની ખૂબજ સંભાળપૂર્વક વિચારણા કરી ખાતરી કરવી જોઈએ કે તે તેઓને સ્વીકારીય હોય છે. આ વિષે તમારા સ્થાનિક ટ્રેન્સપ્લાન્ટ સેન્ટર તમને વધારે માહિતી આપી શકશે જેથી કરીને તમે જાણી શકો કે બરાબર શું સમાવિષ્ટ થાય છે.

કોણ જીવંત દાતા (લિવિંગ ડોનર) બની શકે ?

લોહીની સગાઈ - સબંધ ઘરાવનારાઓ (જનીનશાસ્ત્ર (જિનેટિકલી) સબંધીત) દાતાઓ અને મેળવનારાઓ વચ્ચે જેટલા પ્રત્યારોપણના (ટ્રેન્સપ્લાન્ટ) પરિણામો સફળ રહે છે તેટલાજ સગાઈ- સબંધ નહિ ઘરાવનારા જીવંત મૂત્રપિંડ દાતાઓ અને મેળવનારાઓ વચ્ચે હોય છે. અગાઉ જનીનશાસ્ત્રવાળા (જિનેટિક) સગા - સબંધીઓને અને જે લોકો સાથે ગાઢ અંગત સબંધ હોય (જે લોકો જનીનશાસ્ત્રવાળી (જિનેટિકલી) સગાઈ ન ઘરાવતા હોય પણ એક બીજા સાથે લાગણીવાળુ જોડાણ હોય) તેઓને જીવંત દાન કરવામાં આવતુ હું. કોણ કોને દાન કે અર્પિત કરી શકે તેમાં HT એક્ટ વધારે નમ્યતા કે લવચીકતા (ફ્લેક્સિબિલિટી) આપે છે, જેથી કરીને લોકોને જીવંત દાતાઓના પ્રત્યારોપણથી (લિવિંગ ડોનર ટ્રેન્સપ્લાન્ટ) ફાયદો થઈ શકે.

જીવંત દાતાઓના પ્રત્યારોપણના નવા વિકલ્પો નીચે મૂજબ છે :

- 1 જે દાતા અને મેળવનારાના (રિસિપ્યન્ટ) લોહીનો વર્ગ કે ગ્રૂપ અથવા ટિસ્યૂના પ્રકાર સાથે અનુરૂપતા ન હોય (અથવા અસંગતા હોય) તેઓને એકજ સરખી પરિસ્થિતિમાં બીજા દાતા અને મેળવનારા સાથે પેરડ (યુગ્મિત) કરી શકાય. આને 'યુગ્મિત દાન - પેરડ ડનેશન' કહેવામાં આવે છે. કોઈકવખત, બે કરતાં પણ વધારે દાતાઓ અને બે મેળવનારાઓને સ્વોપ કે અદલાબદલી કરવામાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવે છે (કે જેને 'પુલડ ડનેશન' કહેવામાં આવે છે) પણ દરેક મેળવનારાને પ્રત્યારોપણમાંથી લાભ થશે કે જે નહિતો તેઓને મળી શકે નહિ.

મૂત્રપિંડના પ્રત્યારોપણમાં ફક્ત પેરડ અથવા પુલડ ડનેશનનો (દાનનો) ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. દાતાની અને મેળવનારાની શસ્ત્રક્રિયાનુ આયોજન એકજ સરખા સમયે કરવામાં આવે છે જેથી કરીને અવયવની (ઓર્ગનની) અદલાબદલી એકજ સમયે કરી શકાય.

તમારા સ્થાનિક ટ્રેન્સપ્લાન્ટ (લોકલ ટ્રેન્સપ્લાન્ટ) સેન્ટર તમને વધારે માહિતી આપી અને આકારણી કરી શકશે કે તમે પેરડ અથવા પુલડ દાન (ડનેશન) માટે રજૂ કરવા (પૂટ ફોરવર્ડ) અનુકૂળ (સ્યૂટેબલ) છો કે

નહિ. જો તેમ હશે તો, તમારી વિગતો રાષ્ટ્રીય (નેશનલ) રજિસ્ટરમાં મૂકવામાં આવશે કે જ્યાંથી કોઈ એક સુસંગત કે અવિરુદ્ધ (કમ્પેટિબલ) પેઅર (યુગ્મ) માટે તેઓને અનુરૂપ (મેચ) કરી શકાય.

- 2 કોઈ એક જીવંત વ્યક્તિ કે જેઓએ કદી પણ કોઈ શક્ય કે સંભવિત મેળવનારાને મળ્યા ન હોય, તેઓને પણ કદાચ દાતા તરીકે વિચારણા કરી શકાય. આને 'નોન - ડાઈરેક્ટેડ એલ્ટ્રાસ્ટિક - નિસ્વાર્થ કે પરોપકાર ડોનેશન' કહેવામાં આવે છે.

જો તમને કોઈ એક અવયવ કે ઓર્ગનનું દાન અપરિચિત મેળવનાર વ્યક્તિને કરવાની ઈચ્છા થાય કે જે ઘણું કરીને મૂંઝવે ડોય છે તો, તમારે તમારા સ્થાનિક ટ્રેન્સપ્લાન્ટ સેન્ટરનો સંપર્ક સાધવો જોઈએ જેથી કરીને તમારી આકારણી કરી શકાય. જો તમારી આકારણી કોઈ એક અનુકૂળ દાતા તરીકે કરવામાં આવે, અને તમે હજી પણ આગળ વધવા રાજી - ખુશી હો તો, તમારા નામને રાષ્ટ્રીય ફાળવણી યોજનામાં (નેશનલ અલેકેશન સ્કીમ) મૂકવામાં આવશે, અને ત્યારબાદ કોઈ એક અનુકૂળ વ્યક્તિ સાથે તેને અનુરૂપ (મેચ) કરવામાં આવશે. મૃત્યુ પામેલા લોકોના અવયવો કે ઓર્ગનને જે રીતે પ્રતિક્ષા યાદીમાં (વેઈટિંગ લિસ્ટ) રહેલ દરદીઓ સાથે અનુરૂપ (મેચ) કરવામાં આવે છે તેવી જ રીતે આ કાર્ય કરે છે.

પેરડ (યુગ્મિત) અથવા પુલડ ડોનેશન અને નોન- ડાઈરેક્ટેડ એલ્ટ્રાસ્ટિક ડોનેશન માટે ધ્યાનમાં લેવા વિશિષ્ટ વિચારણા થઈ શકે, કારણકે તે સામાન્ય જીવંત દાતાઓના પ્રત્યારોપણ કરનાર કરતાં ખૂબજ જુદા હોય છે, કે જ્યાં દાતા અને મેળવનારા એકબીજાને જાણતા હોય છે. દાતા અને મેળવનારા નનામા રહે તે મહત્વનું હોય છે અને ગોપનીયતાનો (કોન્ફિડેન્શિયલિટી) આદરભાવ કરવામાં આવે.

આકારણી અને સંમતિ (કન્સેન્ટ): શું સમાવિષ્ટ હોય છે ?

જીવંત દાતાનું પ્રત્યારોપણ કે ટ્રેન્સપ્લાન્ટ થાય તે પહેલાં, દાતા અને મેળવનારાની (રિસિપ્યન્ટ) અવશ્ય સંપૂર્ણ આકારણી કરી ખાતરી કરવામાં આવે કે તેઓ બન્ને માટે સલામત અને અનુકૂળ છે. આમાં મેડિકલ (તબીબી) તપાસ - કસોટી કરવાનું, સુસંગતા કે મેળની તપાસ અને કાર્યવાહીના જોખમ અને લાભ વિષે ચર્ચા કરવામાં આવે તેનો સમાવેશ થાય છે. મળી રહેલ શ્રેષ્ઠ માહિતીના આધારે, આકારણી નિશ્ચિત કરશે કે દાતા અને મેળવનારા સંપૂર્ણ સંમતિ આપે છે.

જ્યાં શક્ય હશે ત્યાં, દાતા અને મેળવનારા પાસે તેઓના પોતાના સલાહકાર હશે કે જેઓ તેમના કલ્યાણ (વેલ્ફેર) માટે જવાબદાર હોય. હેલ્થકેઅર (આરોગ્ય સંભાળ) ટીમના બીજા સભ્યો પણ દાતા અને મેળવનારની આકારણી કરવામાં સમાવિષ્ટ થશે. આવા આકારણી કરવાના સમય દરમિયાન, અને શસ્ત્રક્રિયાના સમય સુધી, દાતા અને મેળવનારા કોઈ પણ સમયે આવી કાર્યવાહીમાંથી પાછા ખેંચાઈ જવા સંપૂર્ણપણે મુક્ત હોય છે.

ઈન્ડિપેન્ડન્ટ અસેસમેન્ટ પ્રોસેસ (નિષ્પક્ષ આકારણીવાળી કાર્યવાહી) એ શું છે ?

બધાજ દાતાઓ અને મેળવનારાઓને (ડોનરસ એન્ડ રિસિપ્યન્ટસ) સ્થાનિક ઈન્ડિપેન્ડન્ટ અસેસરને (IA) મળવાની જરૂર રહેશે, કે જેઓ મોટા ભાગના કિસ્સાઓમાં, ટ્રેન્સપ્લાન્ટ ઓપરેશનને (પ્રત્યારોપણની શસ્ત્રક્રિયા) આગળ જવા મંજૂરી આપે છે. IA અમારા વતી કાર્ય કરે છે, અને હેલ્થકેઅર ટીમસથી તેઓ સ્વતંત્ર હોય છે, કે જેઓ દાતા અને મેળવનાર માટે જવાબદાર હોય છે.

IA દાતા (ડોનર) અને મેળવનારની (રિસિપ્યન્ટ) બન્નેની સાથે ભેગામળીને અને અલગરીતે ઈન્ટરવ્યૂ કરી અને ત્યારબાદ અહેવાલ લખશે. આથી ખાતરી કરવામાં આવે છે કે દાતા અને મેળવનારની સંપૂર્ણરીતે આકારણી (અસેસડ) કરી અને અવયવ કે ઓર્ગન આપવામાં અને મેળવવામાં શું સમાવિષ્ટ હોય છે તેની તેઓને સમજણ હોય છે. IA ને અવશ્ય સંતોષ થવો જોઈએ કે દાન કે અર્પિત કરતા દાતા કોઈ પણ દબાણ (પ્રેસર) હેઠળ નથી, અને તેમની મુક્તપણે (ફ્રીલી) સ્વૈચ્છિકરીતે (વોલન્ટરિલી) સંમતિ (કન્સેન્ટ) આપે છે. પાસ કરીને, IA દાતા અને મેળવનાર વચ્ચેના સંબંધના પ્રકારની અને દાન કરવાના હેતુનો ન્યાય- નિર્ણય આપશે. IA ને અવશ્ય ખાતરી કરવાની જરૂર રહેશે કે તે કોઈ એક કાયદેસરનો સંબંધ છે, અને તેમાં કોઈ નાણાકીય અથવા બીજા કોઈ પ્રોત્સાહન

કે પ્રેરક હેતુ (ઇન્સેન્ટિવ) નથી. જ્યાં કોઈ એક બાળક સંભાવ્ય મેળવનાર હોય, અને જે પુખ્ત વયની વ્યક્તિ ટ્રેન્સપ્લાન્ટ (પ્રત્યારોપણ) માટે બાળક વતી, સંમતિ આપતી હોય તેઓ આવા ઈન્ટરવ્યૂમાં સાથે જશે.

IA, દાતા અને મેળવનારને તેઓના સંબંધના પ્રકારને સપોર્ટ (સમર્થન) આપવા દસ્તાવેજો પૂરા પાડવા વિનંતી કરશે. જરૂરી કે જોઈતા પુરાવાનો પ્રકાર સંબંધના સ્વરૂપ કે પ્રકાર પ્રમાણે જુદો હશે, અને ટ્રેન્સપ્લાન્ટ સેન્ટર આ વિષે સલાહ આપશે.

જ્યાં દાતા અને મેળવનાર એકબીજાને જાણતા હોય તેવા ટ્રેન્સપ્લાન્ટ માટે, એકવખત જ્યારે IA ને સંતોષ થશે, ત્યારે તેઓ આવા ટ્રેન્સપ્લાન્ટને આગળ જવા સંમતિ આપશે. અસંભવિત પ્રસંગોમાં કે જ્યાં ટ્રેન્સપ્લાન્ટને આગળ જવા IA તેમની મંજૂરી ન આપે તેવા કિસ્સામાં, તે કેઈસની વિચારણા માટે HTA ને ઉલ્લેખ (રીફર) કરવામાં આવશે. ખૂબજ વિરલ કિસ્સામાં કે જ્યાં કોઈ એક શક્ય જીવંત દાતા તરીકે કોઈ બાળકની વિચારણા કરવામાં આવતી હોય, ત્યાં અમને આવા કેઈસનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે.

પેરડ કે યુગ્મિત અથવા પુલડવાળા દાનના (ડનેશન) અને નોન - ડાઈરેક્ટેડ એલ્ટ્રુઈસ્ટિક દાનના કિસ્સામાં, એકવખત જ્યારે IA એ સ્થાનિક આકારણી કરી હોય ત્યારે તેઓ આવા ટ્રેન્સપ્લાન્ટને આગળ જવા છેવટની મંજૂરી માટે HTA ને અરજી કરશે.

કોઈ મેડિકલ (તબીબી) કે આરોગ્ય સારવારના ભાગરૂપે જ્યારે કોઈ અવયવ કે અંગને દૂર કરી અને દરદી કોઈ એક જીવંત દાતા (લિવિંગ ડોનર) બનવાની ઈચ્છા રાખતા હોય ત્યારે સ્વતંત્ર કે નિષ્પક્ષ આકારણીવાળી કાર્યવાહીની જરૂર પડતી નથી. આનો દ્રષ્ટાંત એ હોય છે કે જ્યારે હૃદયને દૂર કરવામાં આવે કે જેથી દરદીને હૃદય અને ફેફસાંનું ટ્રેન્સપ્લાન્ટ મળી શકે અને ત્યારબાદ દૂર કરવામાં આવેલ હૃદયનો પ્રત્યારોપણ માટે ઉપયોગ કરવામાં આવતો હોય. આવી પરિસ્થિતિમાં, જે વ્યક્તિને દાનમાં અર્પિત કરેલ હૃદય મળે તેમને તે એક વખત દૂર કર્યા પછી નિશ્ચિત કરવામાં આવે છે. આને 'નોન - ડિરેક્ટેડ ડોમિનો ડનેશન' કહેવામાં આવે છે.

નોંધ

જો HT અધિનિયમ કે એક્ટની શરતો સંતોષવામાં આવી ન હોય તો બે જીવંત લોકો વચ્ચે કોઈ એક ટ્રેન્સપ્લાન્ટ ઓપરેશન (પ્રત્યારોપણની શસ્ત્રક્રિયા) કરવું તે એક ફોજદારી ગુનો બને છે. આમાં દાતા અને મેળવનાર વચ્ચેની કાયદેસરની સંમતિનો સમાવેશ થાય છે. કોઈ પણ માનવ અવયવ કે અંગના (ઓર્ગન) વેચાણ અથવા ખરીદીમાં અથવા માનવ અવયવના વેચાણ અને ખરીદી કરવા માટેની જાહેરાતમાં સમાવિષ્ટ થવું તે પણ એક ગુનો બને છે. આવા ગુનાઓ માટેની સજા ત્રણ વર્ષો સુધીની જેલ અથવા દંડ અથવા બન્ને હોઈ શકે.

વઘારે માહિતી

આ પત્રિકા કેવળ માર્ગદર્શન માટે છે. અમારા અથવા HT અધિનિયમ વિષે વઘારે માહિતી મેળવવા www.hta.gov.uk ની મુલાકાત લો અથવા સંપર્ક સાધો:

Human Tissue Authority
Finlaison House
15–17 Furnival Street
London
EC4A 1AB.

ટેલિ 020 7211 3400
ફેક્સ 020 7211 3430
ઈમેઈલ enquiries@hta.gov.uk

આ પત્રિકા અમારી વેબસાઈટ ઉપર વેલ્શ, ઊર્દૂ, ગુજરાતી, પંજાબી, હિન્દી અને બંગાળીમાં મળે છે.

પ્રસિદ્ધ જૂન 2006 માં
સ્વાતાઘિકાર: હ્યુમન ટિસ્યુ ઓથોરિટિ (Human Tissue Authority)